

[Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatı Tehran-Vainqton laqrlarının Azərbaycan iqtisadiyyatına təsiri](#) **Thilil**

Azərbaycan Respublikası son illərdə rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün iqtisadi inkişafı prioritet hesab edir və imalatçıların beynəlxalq bazarlara çıxmasını dəstəkləyən qanunvericiliklər qəbul edir. Belə bir rəqabət Bak-AB-la rəqabət arasında dalana dirliyi narahatlıqla izlənir. Hər iki rəqabət arasında istinadın mənaqəti Azərbaycanın ciddi təsirlər qoya bilər. Bunlardan bəlkə də ən əhəmiyyəti infrastrukturun birləşdirilməsi layihələrinin təsirdir.

AranNews – Bel nəzər gəlir ki, Tehran-Bak iqtisadi və siyasi məsələləri;nasiblərləri son aylarda dirinləmişdir və iki ölkə rəsmilərinin, xüsusən də iqtisadi sahədə səfərləri bu məsələnin təsiri ola bilər. Diqqət etməliyəm ki, məsələ;asir dəniz;nyada ölkələr beynəlxalq siyasi və iqtisadi maraqlar arasında tənzimlənirlər. Həmin səbəbdən iqtisadi laqrların genişlənməsi və ya Tehran-Bak iqtisadi laqrlarının məhdudlaşdırılması bəzi siyasi problemlərin həllində təsirli ola bilər. Məsələn, kəndi Qarabağ məsələsi;haribəsindən və Zəngəzur dənizi planının ortaya gəlməsindən sonra iki ölkə arasında siyasi məsələ;nasiblərlər gərginləşdi. Lakin danqlar yolu ilə anlaşılmazlıqlar aradan qaldırıldı və nəticədə, Naxçıvan Muxtar Respublikasının rəqabətə Azərbaycanla birləşdirilməsi bərdə razılıq əldə olundu. Belə ki, Azərbaycanın prezidenti İlham Əliyev bildirdi: “Azərbaycan Respublikasının əsas hissi ilə Naxçıvan arasında Ermənistanla razılıqdan kommunikasiyanın yaradılması bəzi Ermənistanın əzrin gəlməsi;təhdid;və; öhdlikləri yerinə yetirmədiyin gəlməsi;r, bu rəqabət rəqabətə vasitəsilə həyata keçirilməli;iriləcək. rəqabət Naxçıvanla;və; oradan da dəniz;nyə bazarlarına yol tikintisi layihəsi hazırlanır. Ümid edirik ki, yaxın vaxtlarda iqtisadi əməkdaşlıq məsələsi;iriləcək və bununla;da yeni beynəlxalq bazarlara dənizi açacaqdr.”

?Azərbaycanın niyyəti nədir

Cənubi Qafqazın strateji regionunda yerləşən Azərbaycan Avropa ilə Asiyaya birləşdirən quru körpüsü;şəhər;və; Cənubi Qafqaz rəqabət və qərbdən Xəzər dənizi və Qara dənizlə həmsərhəddir, imaldan Rusiya, cənub-qərbdən Türkiyə və cənub-qərbdən rəqabət həmsərhəddir. Karbohidrogen ehtiyatlarının cəmlənməsi, qitələarası infrastruktur layihələri və gəlmə;clər arasında təsir rəqabətində bəzi region geosiyasi fəaliyyət ocaqları. Bəzi;lgdəki əsas xarici oyunçular arasında tək Rusiya, rəqabət və Türkiyə deyil, həm də AB, Avropa Birliyi və gəlmə;clər daha əhəmiyyətli;ox ¸in var. Bu baxımdan Azərbaycanın Cənubi Qafqaz regionunun daxili və xarici dinamikasında əsas rol oynayır. Azərbaycan 10 milyona yaxın əhəmiyyətli (Ermənistan 3 milyon və Gürcüstan 3,7 milyon) regionda ən əhəmiyyətli;ox haliyə malikdir. Bu ölkə;hm;inin regionda yeganə ölkədir ki, xüsusən Xəzər dənizində məhdudlaşdırılmamış neft və təbii qaz ehtiyatlarına malikdir. Sovet tənfiqən dalmasından sonra Azərbaycan bu resursları AB və Qərbin dəstəklədiyi investisiya və texnologiyaların köməyi ilə hasil edib, Qərbdən Türkiyəyə, oradan da Avropaya bir neçə; bəzi;və; boru kəməri layihəsini iqtisadi, o cəmləndirən BTC (Bak-Tbilisi-Ceyhan) və BTE (Bak-Tbilisi-Erzurum) neft və təbii qaz kəməri

Ona gəlmə;r d Azərbaycan tək Türkiyə ¸¸ deyil, həm də Avropa ¸¸ strateji enerji təchizatı;cedil;sdr. Belə ki, Ukraynadakı son bəzi;hranda və Avropada enerji bəzi;hranda Rusiya qazını Avropaya ixrac etməli;cedil;¸ variantlarından biri olmur

Tehran-Vainqton münasibtlrinin tsiri

Bununla bel, bir neccedil; siyasi v thlüksizlik faktorü Azrbaycann iqtisadi potensialn sarsdr. Onlardan biri d Azrbaycanla Ermnistan arasnda Qaraba bölgsi il bal artq bitmk üzr olan münaqi idi. Digr faktor is Tehranla Vainqton arasndak münasibtlrdir. slind, Azrbaycann thlüksizlik v xarici siyasti AB v ran arasnda mövcud dalana balanm vziyytdir. Azrbaycan regional enerji istehsalçs v ixracatçs v .geosiyasi ölk kimi böyük hmiyyt ksb edir Uuml;mumi grginliklr baxmayaraq, Azrbaycan Respublikas müxtlif ticart& laqlrini v balansladrlm xarici laqlri qoruyub saxlamaq siyastin uyun olaraq son illrd ranla iqtisadi laqlrini artrmdr. Hans ki, 2019-cu ild iki ölk arasnda ticart (koronadan vvlki il v daha yax göstrici) vvlki il nisbtn 11% artb v imal-Cnub Beynlxalq Nqliyyat Dhlizi il yükdamalar is hmin dövrd .45% artb

Azrbaycann AB-la da münasibtlri mürkkbdir. Azrbaycan üçün Bakdan qrb uzanan enerji kmrlri bksi olan Cnub Qaz Dhlizinin yaradlmas v genilindirilmis üçün AB-n maliyy v siyasi dstyi çox vacibdir. Bu, Baknn enerji istehsalnn inki af etdirilmsind v boru kmri marrutlarnn axlindirilmsind, elc d AB-n Rusiyann Avropa enerjisind effektiv gücünü azaltmaqda marandadr. Bununla bel, AB-n Azrbaycann demokratik v insan haqlar vziyytini, o cümldn 2020-ci il parlament seçkilrini tnqid etmsi, elc d Baknn Avropa ttifaq il layihlrd itirak etmk istyinin mhdud olmas grginlik yaradb. Mhz bu kontekstd Azrbaycan AB v ran arasnda artan dalana dirnii narahatqla izlyir. ran v AB arasnda hr hans bir münaqi Azrbaycana hmiyytli dala tsirlri göstr bilr, blk d onlarn n önmlisi infrastruktur birlidirilmsi layihlirin tsiridir.

Uzunmüddtli münaqi hm d Azrbaycann enerji layihlirin, o cümldn yeni açlm Trans-Anadolu tbii qaz kmri v bu ilin sonunda canlanacaq Trans-Adriatik boru kmrin tsir göstr bilr. Bu layihlr hrbi mliyyatlar zaman gecik v ya htta relsdn çxa bilr. Bu arada AB-n rana qar sanksiyalar rann Azrbaycanla artan ticart laqlrin tsir ed v Bakya iqtisadi tzyiq .göstr bilr

AB Azrbaycan rana qar istifad oluna bilck bir vasit kimi görür. Pentaqon 2018 v 2019-cu illrd Azrbaycann gömrük v srhd xidmtlirin 100 milyon dollardan çox hrbi yardm ayrb. Lakin Azrbaycan öz neytraln qoruyub saxlamaq üçün bu dalana bilavasit .müdaxil etmkdn imtina edib v sülh istyind olub

Ntic

Bununla bel, Baknn hesablamalar dyi bilr. Çünki AB Azrbaycanla iqtisadi v ticart laqlrini artrarsa, bu, Tehranla iqtisadi v siyasi qarllql laqlrin sviyysin tsir ed bilr v ksin. Tbil ki, Bak Tehran v Vainqtonla münasibtlrind mötdilliyini qorumaa çalr. Hmin istiqamtd, son aylarda imal-Cnub Dhlizi, Fars körfzi-Qara dniz v n son Naxçvan dhlizi kimi beynlxalq marrutlarda ranla laqlrini artrb. Digr trfdn, Bak da Özbkistan kimi digr keçmi sovet ölkri kimi, qonuluundak regional güclrdn asllq v zifliklirini kompensasiya etmk üçün Vainqtonla daha güclü laqlri alqlayr. Azrbaycann Rusiya v ran kimi AB-n sas rqiblr arasnda strateji mövqeyi AB maraqlar il ziddiyyt tkil edn sas regional oyunçular arasnda balansladrc qüvv rolunu artrmaq imkan verir.

•mumilikd, Azrbaycann strateji maraqlar muxtariyytini qoruyub saxlamaq, itirilmis torpaqlar geri almaq, enerji ixrac v infrastruktur vasitsil iqtisadiyyatn inkiaf etdirmkdir. Ona gör d bu mqsdli dstklyn hr hans trf !Bakn o trf meylnidirck
Tohid Vrstan, Qafqaz iqtisadi msliri üzr analitik